

розвитку управлінського мислення та особистісних здатностей, спрямованих на успішну кар'єру в галузі туризму.

Висновки. Міжнародна інтеграція в ситемі туристичної освіти через упровадження інноваційної моделі підготовки фахівців та створення освітніх міжнародних кластерів спрямована на підвищення конкурентоспроможності наших випускників на ринку праці, формуванню кар'єри упродовж життя, забезпечить, починаючи з молодших курсів, практикоорієнтовану підготовку студентів, їхню академічну мобільність та якість навчання. Міжнародна інтеграція у фаховій туристичній освіті є запорукою входження України в європейський освітній простір.

Використані джерела:

- 1.Зорин И.В. Образовательное пространство и современная модель профессионального туристского образования /И.В. Зорин //Современная модель профессионального туристского образования и ее законодательное обеспечение. – Материалы Междунар. Научн.-практ. конф. – М.: Совет Федерации, 2010. – С. 42-48.
 - 2.Никитина Е.А. Региональные проблемы развития туризма и международная интеграция при подготовке кадров. /Е.А. Никитина // Современные проблемы науки и образования. – М.: 2006. – №4 – С.70-73.
 - 3.Степанець Н.П., Уварова Г.Ш. Розвиток проектної діяльності у студентів – майбутніх фахівців туристичної сфери /Н.П. Степанець, Г.Ш. Уварова //Туризм і гостинність в Україні. Стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку. – Матеріали I Міжнародної наук.-практ. Конф. – Черкаси: Брам-Україна, 2012. – С.424-428.
 - 4.Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізації них викликів від 17 лютого 2009 р. № 965-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id.
 - 5.Уварова Г.Ш.. Шляхи поглиблення міжнародного співробітництва у підготовці кадрів для сфери туризму /Г.Ш. Уварова // Географія та туризм. Наук. зб. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип.16 – С.126-131.
- World Tourism Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.world-tourism.org

УДК 378.22 (04.32)

Степанець Н.П.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ

В статті визначено та обґрунтовано професійні компетенції фахівців для сфери туризму в Україні, зазначено існуючі протиріччя в їх формуванні та шляхи удосконалення науково-методичного комплексу дисциплін.

Ключові слова: компетенції, професійні компетенції, державний галузевий стандарт, навчальні комплекси дисциплін.

В статье определены и обоснованы профессиональные компетенции специалистов сферы туризма в Украине, определены существующие противоречия в их формировании и пути совершенствования научно-методического комплекса дисциплин.

Ключевые слова: компетенции, профессиональные компетенции, государственный отраслевой стандарт, учебные комплексы дисциплин.

The paper identified and justified occupational competence of professionals in tourism in Ukraine, identified the contradictions in their formation and ways of improving the scientific and methodical set of disciplines.

Keywords: competence, professional competence, national industry standard, educational systems disciplines.

Постановка проблеми. Потребами сучасного ринку праці є фахівці, особистісні якості яких відповідають загальнолюдським і національно-культурним цінностям у поєднанні з високим рівнем професійної компетентності. Сучасні умови становлення професіонала вимагають чіткого визначення системи знань, умінь та навичок, професійних компетентностей, особистісних якостей фахівця. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з туризму є однією з умов їхньої успішної навчальної та подальшої професійної діяльності. Якісну підготовку висококваліфікованих і високоосвічених спеціалістів у сфері туризму можливо здійснити за умови використання компетентнісного підходу через чітко визначені і реалізовані в процесі навчання професійні компетенції випускника вищого навчального закладу (ВНЗ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці щодо формування компетенцій присвячені вітчизняними авторами С.Александровою, І. Щоголевою, В. Гужвинським, М. Милогородською, О. Баглай (комунікативні), М. Чорною (загальнокультурні), Н. Бондар (ключові у процесі вивчення гуманітарних дисциплін), Г. Лоїк (фахові компетенції засобами інформаційно-комунікаційних технологій) та іншими.

Формуванням професійних компетенцій фахівця туризму займалася В. Лозовецька, яка внесла значний вклад у вивчення даного питання. Вчена до складових професійної компетентності відносить знання, уміння, емоціональну інтелігентність, креативність; створила модель професійної компетентності фахівця туризму; визначила професійно-значущі якості фахівця туризму [6]. І.Саух обґрунтувала актуальність професійної компетентності менеджера з туризму в жорстких умовах ринкових відносин; визначила моделі та вимоги освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця з туризму та роль вищої школи у формуванні його професійних якостей. Вона вважає, що модель компетентності менеджера туризму повинна складатися із багатьох компонентів: фахового, інтелектуального, творчого, морального, комунікативного, інформаційного, особистісного [7].

Виклад основного матеріалу. У попередніх дослідженнях, нами зроблено висновок, що результатами навчання у ВНЗ при підготовці фахівців для сфери туризму є компетенції (загальні та професійні) та компетентність (готовність і здатність випускника доцільно діяти у відповідності з вимогами справи, методично, організовано і самостійно розв'язувати завдання і проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності).

Метою даної статті є визначення та обґрунтування професійних компетенцій для фахівців сфери туризму. Професійні компетенції – це компетенції (загально-професійні; спеціалізовано-професійні), які можуть

мати узагальнений характер, притаманний професіоналу (фахівцю) взагалі або з певного класу (підкласу, групи) професій, а також визначаються вимогами конкретних професійних стандартів певної професії або (у разі їх відсутності) експертним шляхом за пропозиціями відповідних робочих груп на основі європейських аналогів та кваліфікаційною характеристикою професії працівника [2].

Професійна компетенція – головний критерій, за яким оцінюється персонал будь-якої організації чи компанії. Від лат. *competentia*, від *compe-* відповідаю, підходжу – це здатність спеціаліста вирішувати певний клас професійних завдань у комплексному їх представленні. У формальному розумінні під компетенцією можна розуміти опис вимог до особистісних, професійних, когнітивних якостей, яким повинен відповідати фахівець певної сфери діяльності [8].

Будь-який фахівець повинен володіти різноманітними навичками міжособистісного спілкування, а саме: ефективно говорити й слухати під час спілкування; налагоджувати комунікативний контакт з іншими людьми; орієнтуватися в особливостях партнера у спілкуванні; спостерігати, розуміти та застосовувати невербальну мову; запобігати та долати перепони у взаєморозумінні тощо [4]. Ми погоджуємося з думкою В.Приходько щодо комунікативної компетенції фахівців, яка є важливим фактором професійної діяльності фахівця.

В освітньому аспекті поняття «компетенція» та «компетентність» є важливими невід’ємними складовими галузевих стандартів вищої освіти, зважаючи на те, що без чіткого їхнього визначення та обґрунтування неможливо виконувати умови і вимоги державного ліцензування та акредитації ВНЗ, атестації випускників ВНЗ, сертифікації фахівців. Тобто фактично неможливим стає існування будь-якого університету.

Підтвердженням сказаного є й те, що у світовому освітньому просторі спостерігається стійка тенденція щодо розроблення освітніх стандартів для вищої школи з наголосом на професійні стандарти та з орієнтацією на компетентнісний підхід до освіти. На думку зарубіжних експертів, результати навчання відіграють важливу роль у найширшому контексті, що містить інтеграцію академічної та професійної освіти і підготовки, оцінку попереднього навчання, розвиток структур кваліфікацій упродовж усього життя. Звернення до головних понять проекту Європейської системи кваліфікацій – навчання, результати навчання, компетенції, кваліфікації – дає можливість переконатися в їхній ключовій ролі в освітньому процесі, зокрема, одержати роз’яснення поняття «компетенції» [3]. Згідно цього документу компетенція включає:

1. когнітивну компетенцію, що допускає використання теорії і понять, а також «приховані» знання, набуті з досвідом;
2. функціональну компетенцію (уміння і ноу-хау), а саме те, що людина повинна уміти робити в трудовій сфері, у сфері навчання або соціальної діяльності;

3. особистісну компетенцію, що допускає поведінкові уміння в конкретній ситуації;
4. етичну компетенцію (наявність певних особистісних і професійних цінностей).

Отже, компетенція розуміється як інтегроване поняття і виражає здатність людини самостійно застосовувати в певній ситуації різні елементи знань і умінь. Освоєння певного рівня компетенцій розглядається як здатність використовувати і поєднувати знання, уміння і широкі компетенції залежно від змінних вимог конкретної ситуації або проблеми. Іншими словами, рівень компетенції визначається здатністю справлятися із складними непередбачуваними ситуаціями і змінами. У свою чергу, підтвердження професійних компетенцій здійснюється через присвоєння кваліфікації випускнику, що означає «офіційне визнання цінності освоєних компетенцій для ринку праці і для подальшої освіти та навчання» [3].

Згідно галузевого стандарту вищої освіти України «професійні кваліфікації – це кваліфікації, які надаються з урахуванням професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов'язки певного виду професійної діяльності» [1]. Проте, як зазначено нами у попередніх дослідженнях, компетентність більш повно розкриває аспекти професійних здатностей та умінь людини, допомагає фахівцеві ефективно вирішувати різноманітні завдання, які стосуються його професійної діяльності. Компетентним можна стати, опановуючи певні компетенції реалізуючи їх в конкретній діяльності.

Ключові поняття в державних освітянських нормативних документах пояснюються так: «Компетентність – інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника вузу для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних областях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності. Компетенція включає знання й розуміння (теоретичне/знання академічної області, здатність знати й розуміти), знання, як діяти (практичне й оперативне застосування знань у конкретних ситуаціях), знання, як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті). Предметна область, у якій індивід добре обізнаний, і в якій він виявляє готовність до виконання діяльності» [5].

У контексті узагальнених визначень компетенцій спробуємо конкретизувати професійні компетенції для фахівців сфери туризму.

В результаті проведеного аналізу нового Галузевого стандарту, виявлено, що компетенції сформульовані досить абстрактно і загально, усі компетенції розкидані по дисциплінам і циклам дисциплін, що ускладнює діагностику їх сформованості у студентів. Крім того, компетенції, наприклад магістра з туризмознавства, прив'язуються лише до трьох функцій (науково-дослідницької, організаційно-управлінської, проектно-інноваційної) майбутньої діяльності випускників, що не відповідає реаліям туристичної діяльності в Україні.

Отже, нами встановлено, що між задекларованими в Галузевому стандарті вимогами до підготовки кадрів для туристичної сфери та практикою їх підготовки у ВНЗ існують певні протиріччя. Серед них протиріччя:

- соціально-педагогічного характеру: між збільшеною потребою туристського ринку у фахівцях, що володіють високим рівнем професійних компетенцій, професійною мобільністю і адаптивністю до умов професійної діяльності та недостатньою розробленістю обґрунтованого підходу до формування професійних компетенцій фахівця туристичної сфери;
- науково-теоретичного характеру: між наявними дослідженнями, присвяченими питанням формування професійних компетенцій і недостатнім теоретичним обґрунтуванням моделі формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців з туризму, відсутністю адаптивного змісту та організації даного процесу;
- науково-методичного характеру: між наявним педагогічним потенціалом освітньої діяльності вузів з формування професійних компетенцій фахівця туристичної індустрії та недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення даного процесу.

До професійних компетенцій освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за напрямом підготовки «Туризм» відносимо такі компетенції:

- теоретико-технологічні – наявність системи професійних знань, спроможність інтеграції знань у нових ситуаціях, здатність до ефективних розв'язань традиційних та нетрадиційних завдань, самостійно одержувати інформацію, постійно підвищувати освітній рівень;
- виробничо-технологічна – здатність планувати технологічні процеси, використовувати досвід інших, володіння інформаційними технологіями;
- соціально-комунікативна – готовність до взаєморозуміння та взаємодії у комунікації та стосунках, здатність до обговорення та прийняття спільних рішень, здатність брати відповідальність за їх реалізацію на себе, здатність уникати конфліктів, толерантно розв'язувати їх між іншими учасниками виробничого колективу.

Фахові компетенції кваліфікаційного рівня «магістр з туризмознавства», крім набутих на базі професійних компетенцій бакалавра, з нашої точки зору, є такими:

- проектна компетенція – здатність до проектування туристичного продукту, технологічних процесів, до розробки стратегії інвестиційної діяльності підприємства тощо;
- дослідницька компетенція – здатність виявляти та формулювати проблеми дослідження, спроможність досліджувати та вдосконалювати об'єкти та засоби інженерної праці, формулювати грамотно обґрунтовані висновки щодо одержаних результатів дослідження; організаційно-управлінську компетенцію – здатність

раціонально організовувати рентабельне виробництво та керувати ним;

- соціально-методична компетенція - професійна мобільність, творчий підхід до роботи з колективом, знання основ конфліктології, здатність суміщення власних інтересів та потреб підприємства і суспільства, здатність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації й реалізації власного потенціалу, здатність точно і коректно передавати знання, формулювати вимоги, завдання підлеглим тощо;
- педагогічна компетенція.

Важливою педагогічною умовою формування професійних компетенцій фахівців є поетапність їх формування через систему знань, умінь і навичок. Перший етап – ціннісно-змістовий, на якому відбувається формування і усвідомлення мотивів і цінностей майбутньої професійної діяльності, співпадає з вивченням теоретичних дисциплін.

Другий етап – інформаційно-когнітивний, де пріоритетом є формування когнітивного компонента професійних компетенцій та інноваційними засобами виступають вивчення спеціальних дисциплін та проходження виробничих практик.

Третій етап практично – технологічний, вивчення спецкурсів, які безпосередньо пов'язані з практичним освоєнням теоретичних знань, відбувається формування поведінкового та емоційно-вольового компонента професійних компетенцій.

Поетапність формування професійних компетенцій у студентів – майбутніх працівників туристичної сфери слід враховувати й при розробці навчальних комплексів дисциплін (НКД). НКД в рамках компетентнісного підходу потребує, у першу чергу, опису цілей та результатів, а не тематичного змісту. В якості результатів вивчення дисциплін важливо зазначати комплекс умінь, що складає відповідну компетенцію (ції), яку (які) слід оцінювати. Результати встановлюють, що випускник буде вміти робити, закінчивши навчання, в яких умовах він зможе застосувати свої професійні вміння, та яким стандартам вони відповідають. На нашу думку, кількість результатів навчання, яка рекомендується для одного модуля може становити три – п'ять компетенцій. Така кількість буде достатньою для демонстрації досягнень мети навчання. Враховуючи проблеми, напрямки компетентнісного підходу, особливості НКД в рамках компетентнісного підходу можна визначити шляхи вдосконалення підготовки кадрів для сфери туризму:

- створення програм прикладного бакалаврату з туризму;
- розробка моделі готовності випускників до туристичної діяльності;
- удосконалення навчальних програм шляхом залучення до цієї роботи спеціалістів різного профілю та роботодавців;
- розробка і впровадження системи залучення роботодавців до створення освітніх стандартів та акредитації освітніх програм;
- реорганізація традиційної схеми навчально-виховного процесу;

- створення на базі кращого зарубіжного досвіду системи національної сертифікації спеціалістів у сфері туризму та формування незалежної системи громадсько-професійної акредитації програм навчання.

Висновки. Таким чином, фахівці сфери туризму на освітньому рівні свого становлення мають оволодіти необхідним переліком компетенцій різного класу, насамперед професійними, й отримати їхнє підтвердження через присвоєння відповідної кваліфікації. У подальшому їхньому житті, на етапі працевлаштування, це допоможе самостійно застосовувати окремі елементи знань і умінь, поєднувати їх залежно від конкретної ситуації або проблеми, і нарешті стати «професіоналами». Конкретизація професійних компетенцій для фахівців сфери туризму потребує подальшого вдосконалення. При формуванні професійних компетенцій у студентів – майбутніх працівників туристичної сфери слід враховувати поетапність, як важливу педагогічну умову.

Використані джерела:

1. Галузевий стандарт вищої освіти України напряму підготовки 1404 «Сфери обслуговування» за спеціальністю 6.140103 «Туризм» затверджений Міністерством науки і освіти, молоді та спорту України наказ №1059 від 08.11.2011 року.
2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників (ДКХПП). [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.document.ua/dovidnik-kvalifikaciiinih-harakterii>.
3. Европейская система квалификаций: проект. [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.volsu.ru/rus/info/part5.doc.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під загальною ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С», 2004. 3-21.
5. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти : лист М-ва освіти і науки України від 31 лип. 2008 р. № 1/9-484: (додаток). - Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Лозовецька В.Т. Концептуальні засади формування професійної компетентності фахівця туризму [Електронний ресурс] / В.Т. Лозовецька – Режим доступу : <http://dok.znaimo.com.ua/docs/index-15862.html>
7. Саух І.В. Моделі професійної компетентності менеджера туристичної індустрії як основа конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / І.В. Саух. – Режим доступу: http://tourlib.net/statii_ukr/sauh.htm
8. Український науковий центр розвитку інформаційних технологій [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.itdev.org.ua/>

УДК 004.9+378.147

Доан П.В., Кіпченко В.К.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ: ЗАСТОСУВАННЯ GOOGLE ПЛАНЕТА ЗЕМЛЯ В ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ ТУРИЗМУ

Переваги та проблемні моменти застосування Google Earth як навчального інструменту, який презентує цифрову трансформацію та сприяє розвитку у студентів навичок щодо методів дослідної діяльності та роботи з географічною інформацією представлено на прикладі експериментального досвіду практичних занять з дисципліни «Методи досліджень в туризмі».

Ключові слова: цифрова трансформація, Google Earth, туризм, методи досліджень, освіта й підготовка кадрів.

Преимущества и проблемные моменты использования Google Earth в качестве инструмента обучения, который представляет цифровую трансформацию и